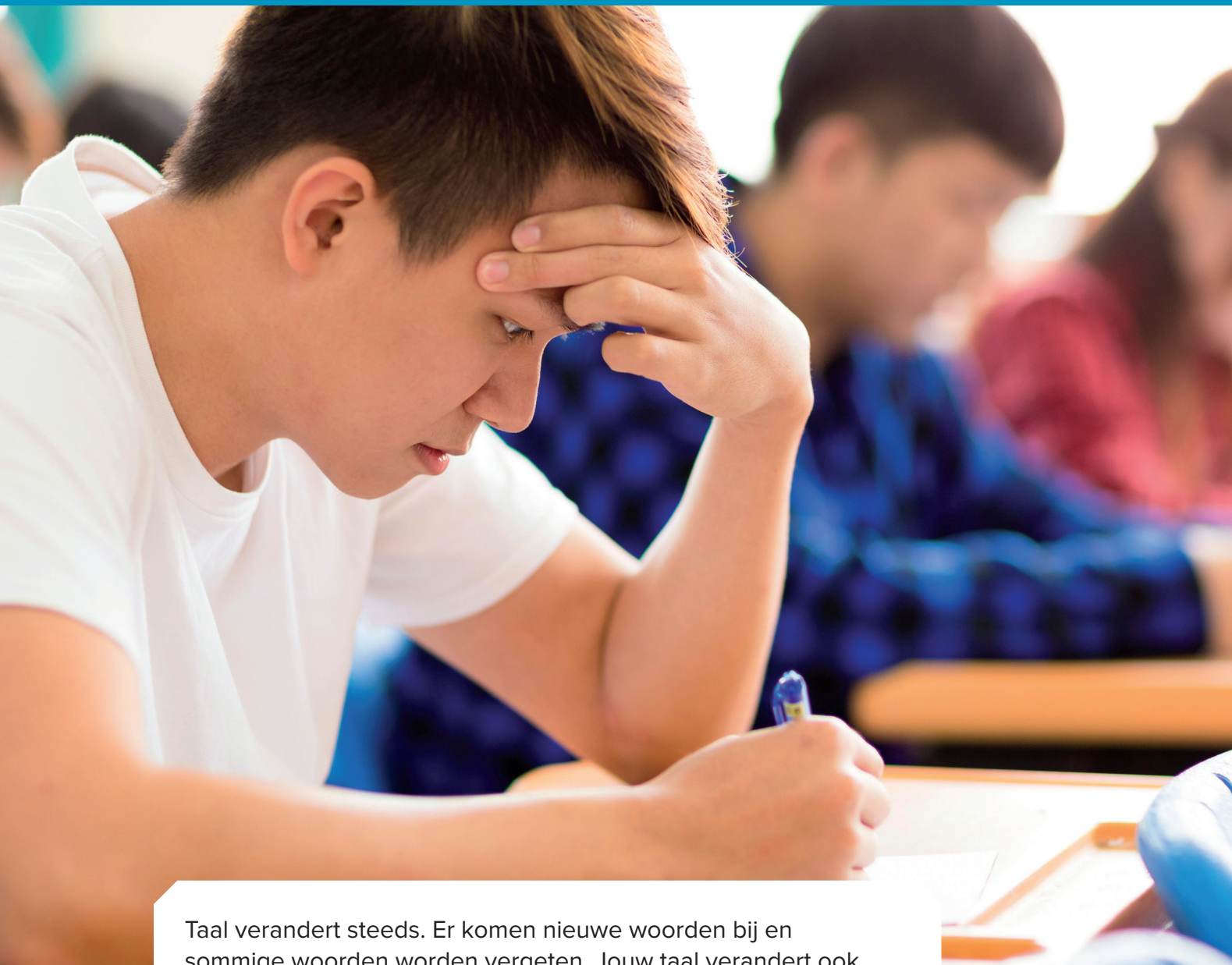

Nieuwe woorden

Taal verandert steeds. Er komen nieuwe woorden bij en sommige woorden worden vergeten. Jouw taal verandert ook. Op school, op je werk en in je vrije tijd leer je nieuwe woorden. Je woordenschat wordt steeds groter. Dat is goed, want hoe meer woorden je kent, hoe gemakkelijker je de wereld om je heen begrijpt.

Met deze module ga je jouw woordenschat uitbreiden. Sommige woorden ken je misschien al, andere zijn nieuw. Het is belangrijk dat je deze woorden leert en goed toepast. Dat is handig bij het lezen van boeken, kranten en tijdschriften. Bovendien komen de woorden ook bij andere vakken voor en zal je de lesstof dus beter begrijpen. Verder is je woordenschat belangrijk als je straks je examen doet, want dan is het heel belangrijk dat je precies weet wat er bedoeld wordt. Je basis voor het examen en je toekomst wordt zo nóg steviger.

Wat ga je doen?

Je leert de betekenis van allerlei algemene schooltaalwoorden en de meest voorkomende vaktaalwoorden. Je leert de betekenis van lastige woorden en hoe je ze moet schrijven. Je gaat aan de slag met beeldspraak; je leert over vergelijkingen, uitdrukkingen en spreekwoorden. Natuurlijk leer je ook de betekenis van uitdrukkingen en spreekwoorden. Tot slot leer je werken met de vraagstelling op het examen en tekstverbanden in allerlei teksten.

Wat heb je nodig?

In deze module werk je met:

- een woordenboek;
- een lijst met woorden met een moeilijke spelling;
- verschillende gedichten;
- verschillende boekfragmenten.

Wat leer je?

Je leert:

- wat de betekenis van allerlei schooltaalwoorden is;
- wat de betekenis van allerlei vaktaalwoorden is;
- hoe je lastige woorden schrijft;
- wat beeldspraak is en hoe je die herkent;
- wat vergelijkingen en metaforen zijn, en wat personificatie is;
- examenvragen te begrijpen;
- tekstverbanden te herkennen in een tekst.

1

Mooie woorden

Je kunt voor bijna ieder woord wel een ander, moeilijker woord gebruiken. Als je werkt aan het uitbreiden van je woordenschat dan worden ook 'moeilijke' woorden voor jou de gewoonste zaak van de wereld.

1

Zeg eens iets zinnigs!

In welke zin is het moeilijke woord goed gebruikt?

- 1 A Met deze aankoop **garandeert** de koopman dat je de beste kwaliteit hebt.
B Hij **garandeert** zijn as, omdat de proef nu vier keer gelukt is.
- 2 A Hij wilde het vuurwerk **aantreffen** met een brandende sigaret.
B Ik ben benieuwd hoe we het huis zullen **aantreffen**.
- 3 A Haar moeder kan haar **eventueel** wel een uurtje eerder ophalen.
B De politie zette de verdachte **eventueel** achter de tralies.
- 4 A De leraar kan niet **uitsluiten** dat er onvoldoendes vallen.
B In de supermarkt wil het personeel de winkeltijden **uitsluiten**.
- 5 A Toen de tijger hem **naderde**, werd hij wit van angst.
B Lucas heeft een hekel aan het **naderen** tijdens een proefwerk.
- 6 A Hij was zo verbaasd dat hij **nauwelijks** een woord kon zeggen.
B Groente is **nauwelijks**, maar heel gezond.
- 7 A Tijdens de bouw van dat huis **communiceerden** de muren niet goed.
B Doordat er weinig **gecommuniceerd** wordt, is er veel onbegrip.
- 8 A Natuurkunde en scheikunde zijn **willekeurig** van elkaar.
B De kinderen werden in **willekeurige** volgorde opgenoemd.
- 9 A Gideon haalde alle **benodigdheden** van elkaar af.
B Op dit lijstje staan alle **benodigdheden** voor de klus.
- 10 A De politicus zette een **kanttekening** bij die uitspraak.
B De koper zette zijn **kanttekening** onder het koopcontract.
- 11 A De dokter **beredeneert** het recept naar de apotheek.
B Ik weet niet hoe je dit **beredeneert**, maar het klopt niet.
- 12 A Piet is vorig jaar **gedoubleerd**, dus dit jaar mag het niet meer.
B Klaas en Tom zijn tweeling, daarom **doubleren** ze.
- 13 A Dat getrouwde stel **compenseert** de hele dag.
B Ilias heeft twee onvoldoendes maar kan dat **compenseren**.
- 14 A Tijdens het bezoeken kan het bezoek de arts **constateren**.
B De docent **constateert** dat de leerlingen klaar zijn voor het examen.
- 15 A Toen zijn moeder wegging, was hij **compleet** overstuur.
B Ik wil dat je dat **compleet** doet.
- 16 A Als het uit de hand loopt, moet je **ingrijpen**.
B Op de kermis wilden de kinderen graag **ingrijpen**.
- 17 A Het winkelpersoneel **hanteert** zijn klanten goed.
B Die keukenmachine is makkelijk te **hanteren**.

2 Kiezen of raden

Lees de zin en geef aan welk woord je kunt gebruiken in plaats van het onderstreepte woord.

- 1 **Door een misverstand ging de afspraak niet door.**
A vergissing B ongeluk C staking
- 2 **Om mee te doen aan dit onderzoek, moet je aan vier specifieke voorwaarden voldoen.**
A vreemde B bijzondere C algemene
- 3 **Indianen waren de oorspronkelijke bewoners van Amerika.**
A oude B meeste C eerste
- 4 **Gedurende de dag werd hij steeds onrustiger.**
A Aan het eind van B Vanaf C Tijdens
- 5 **Een inleiding van een tekst kan verschillende functies hebben.**
A onderwerpen B werkingen C kleuren
- 6 **Mijn oma is nu in het laatste stadium van haar leven.**
A huis B fase C moment
- 7 **Het gesprek met Gerarda was voor haar begeleider erg intensief.**
A veeleisend B lichamenlijk zwaar C bepalend
- 8 **Je moet je antwoorden wat uitgebreider opschrijven, ik vind het nu wat matig.**
A onduidelijk B niet goed C slordig
- 9 **Ik wil een concreet antwoord van je.**
A duidelijk B goed C verstaanbaar
- 10 **In dat boek staan mooie illustraties.**
A kleuren B letters C afbeeldingen

3 Vullen maar!

Vul in iedere zin het woord dat erbij past in.

Kies uit: **minstens - standpunt - tevens - aan bod gekomen - verhinderd - verklaren - bevestigd - realistisch - zeldzaam - voltooiën - permanente - stabiel.**

- 1 Ondanks mijn dromen blijf ik toch
- 2 Mijn broer neemt bij veel dingen een ander in dan ik.
We zijn het vaak oneens.
- 3 Op het strand heeft dat jongetje een schelp gevonden die zeer is.
- 4 Gelukkig is haar toestand nu Hopelijk mag ze snel uit het ziekenhuis.
- 5 Tijdens je examen krijg je leesteksten. moet je een schrijfofdracht doen.
- 6 Doordat ik was, kon ik niet op je feestje komen.
- 7 Maaike moet eerst haar werkstuk, voordat ze er een cijfer voor krijgt.
- 8 De leerling kon niet waarom hij zo laat was.
- 9 Bij deze schrijfofdracht moet je 100 woorden gebruiken.
- 10 De drukke kinderen kregen alle aandacht, maar de stille kindjes zijn niet
- 11 Daklozen hebben geen woon- of verblijfplaats. Ze slapen elke nacht ergens anders.
- 12 De verdachte heeft dat hij de moorden heeft gepleegd.

4

Waar of niet?

Lees de theorie **Schooltaalwoorden**. Geef aan of de onderstaande stellingen **waar** of **niet waar** zijn.

1	Schooltaalwoorden worden alleen op school gebruikt.	waar / niet waar
2	Je kunt schooltaalwoorden in twee soorten verdelen.	waar / niet waar
3	Vaktaalwoorden komen alleen voor bij een bepaald vak.	waar / niet waar
4	Afleiden uit en conclusie zijn vaktaalwoorden.	waar / niet waar
5	Schooltaalwoorden vind je vooral in geschreven tekst.	waar / niet waar
6	Schooltaalwoorden staan alleen in lesboeken.	waar / niet waar
7	Schooltaal kan ook gesproken taal zijn.	waar / niet waar
8	Woorden hebben altijd dezelfde betekenis.	waar / niet waar
9	Bij schooltaal zijn de zinnen vaak langer dan bij thuistaal.	waar / niet waar
10	Begrip van schooltaalwoorden is belangrijk voor je examen.	waar / niet waar

Schooltaalwoorden

De taal die je thuis met je vrienden of je ouders gebruikt om over alledaagse dingen te praten, noemen we wel **thuistaal**. De taal van de school heet ook wel **schooltaal**. Dit is vooral geschreven taal, maar je gebruikt deze taal ook mondeling tijdens de lessen op school. Schooltaal verschilt op een aantal punten van thuistaal. De woorden die mensen in schooltaal gebruiken, de schooltaalwoorden, zijn bijvoorbeeld vaak abstracter dan die in thuistaal. Ze verwijzen naar dingen die je niet kunt aanwijzen of pakken. Ook zijn schooltaalwoorden vaak specifiek. Het woord eikenboom, kun je maar voor één soort boom gebruiken. Bovendien hebben woorden in schooltaal vaak een andere betekenis. Zo is een cel in alledaagse taal een ruimte in een gevangenis, terwijl het woord in de biologie een deeltje is van het menselijk lichaam.

Ook zinnen zijn in schooltaal vaak langer dan in thuistaal. Een ander belangrijk verschil is, dat mensen in schooltaal vaak praten over onderwerpen die minder vaak voorkomen dan in thuistaal. Nog een verschil is dat thuistaal vaak over het hier en nu gaat, terwijl er in schooltaal vaak over toen en daar gesproken wordt: 'De oude Egyptenaren gebruikten al zout om hun eten te conserveren.' Als laatste heb je vaak bij thuistaal de context nodig om te snappen wat er bedoeld wordt. De zin 'Kijk die daar!' kun je alleen snappen als je hetzelfde ziet als de persoon die spreekt. In schooltaal wordt veel meer uitgelegd.

Je hebt schooltaal nodig om op school informatie te kunnen begrijpen, maar ook taal in een wat zakelijkere omgeving buiten school. In je lesboek bijvoorbeeld staan veel schooltaalwoorden, maar ook in kranten en tijdschriften. Het allerbelangrijkste is wel dat in schoolexamens ook veel schooltaalwoorden staan.

Kijk maar eens naar onderstaande tekst uit het examen aardrijkskunde vmbo-kb uit 2016 waarin de schooltaalwoorden zijn onderstreept:

Spanje en Nederland nemen verschillende maatregelen om de negatieve gevolgen van de klimaatverandering te beperken.

In deze zin staan al drie schooltaalwoorden. Nu kun je je wel voorstellen hoeveel schooltaalwoorden er in een heel examen staan.

5 Vakkundig of algemeen?

Onderstaande schooltaalwoorden horen bij een bepaald vak of zijn algemene schooltaalwoorden. Zet achter het woord waar het bij hoort.

Kies uit: **algemeen** - **economie** - **M&M (Mens&Maatschappij)** - **wiskunde** - **biologie**.

1	beredeneren	11	gewricht
2	dampkring	12	arbeidsmarkt
3	evenwijdig	13	horizontaal
4	matig	14	inwendig
5	beleid	15	goederen
6	symbool	16	orgaan
7	letterlijk	17	evenaren
8	welvaart	18	prooi
9	gunstig	19	budget
10	instantie		

6 Woordverwarring

Vul het ontbrekende woord in de zin in.

Kies uit: **abstract** - **profiteren** - **afwisselend** - **compenseren** - **stimuleren** - **betrekkelijk** - **weergeven** - **kenmerken** - **gunstig** - **combinatie** - **kanttekening** - **retour**.

- 1 Het is belangrijk dat een les is, anders gaan de leerlingen zich vervelen.
- 2 Kun je die twee onvoldoendes of moet je een herexamen doen?
- 3 Luxe is een begrip; het hangt ervan af waarmee je het vergelijkt.
- 4 Ik begrijp niet goed wat ermee bedoeld wordt. Het is zo
- 5 Veel mensen gaan tijdens de feestdagen uit eten en daar kan de horeca goed van
- 6 Bij jouw plan moet ik toch een plaatsen.
- 7 In de tekening van de bloedsomloop moet je duidelijk wanneer het bloed zuurstofrijk is.
- 8 De werkgever probeert zijn medewerkers te door een bonus te geven.
- 9 Ik vind rood en roze niet zo'n mooie
- 10 Het pakket is verkeerd bezorgd, dus ik zend het
- 11 Als steeds meer mensen de auto laten staan, is dat voor het milieu.
- 12 Kun jij vier van Nederland noemen?

7 Omschrijvingen

Welke omschrijving past het best bij de onderstreepte woorden?

Kies uit: **doubleren - pseudoniem - definitie - vitaal - nonchalant - aantonen - onderscheid - motief - erkennen - budget - inclusief - zorgvuldig - negeren - amper - autoritair.**

- 1 Kan jij een nauwkeurige beschrijving van het woord **verschijnsel** geven?
.....
- 2 Hij was nog maar net binnen toen het begon te regenen.
.....
- 3 Heb je een legitimatie bij je om te laten zien dat je al 16 bent?
.....
- 4 Zij doet alles nauwkeurig en met aandacht en maakt daardoor weinig fouten.
.....
- 5 Dat hoort erbij. De installatieservice is bij de prijs inbegrepen.
.....
- 6 Mijn oma is al 75, maar nog heel gezond en levendig. Ze is nog heel ondernemend en gaat overal naartoe.
.....
- 7 We hebben geen geld om dit jaar op vakantie te gaan.
.....
- 8 President Trump praat heel anders over de Amerikanen dan over de Mexicanen. Daarin zit een groot verschil.
.....
- 9 De verdachte had een reden om haar te vermoorden.
.....
- 10 Mike trekt op een vervelende manier aandacht. Doe maar net alsof je het niet merkt.
.....
- 11 De kleuter gaf huilend toe dat ze een snoepje had gepakt.
.....
- 12 Door de bazige houding van de agenten, kwamen de supporters in opstand.
.....
- 13 Doordat hij zo onzorgvuldig met zijn spullen omgaat, is hij steeds van alles kwijt.
.....
- 14 Lady Gaga is een schuilnaam. Haar echte naam is Stefani Germanotta.
.....
- 15 Jesse is afgelopen schooljaar veel ziek geweest, dus hij moet het jaar overdoen.
.....

8

Wat past bij elkaar?

Lees de volgende zinnen. Door welk woord of welke woordcombinatie kun je het dikgedrukte in de zinnen vervangen?

1	Hij ging voortvarend te werk.	vol energie / langzaam
2	Diego gaat heel regelmatig met zijn vrienden uit.	af en toe / best vaak
3	Het is goed dat je je fout erkent .	verzwijgt / toegeeft
4	Het is nuttig om veel te oefenen.	zinvol / overdreven
5	Het kind genoot intens van alle aandacht.	een klein beetje / enorm
6	Coen had een matig rapport.	goed / niet best
7	Je moet ten minste je kamer opruimen, voordat je weggaat.	in elk geval / eindelijk
8	Joost realiseert zich dat hij harder moet werken.	vindt / is zich ervan bewust
9	Als je niet alert bent, maak je meer fouten.	oplettend / uitgeslagen
10	Wat probeer jij nou te suggereren ?	doen / opperen

9

Waar of niet?

Lees de theorie **Het woordenboek**. Geef aan of de onderstaande stellingen **waar** of **niet waar** zijn.

1	Woorden staan in een woordenboek op alfabetische volgorde.	waar / niet waar
2	Bovenaan een bladzijde staat een gidswoord.	waar / niet waar
3	Bovenaan een bladzijde staan twee trefwoorden.	waar / niet waar
4	Trefwoorden staan vetgedrukt tegen de kantlijn.	waar / niet waar
5	In het woordenboek staan alleen de betekenissen van een woord.	waar / niet waar
6	Zelfstandige naamwoorden vind je onder het meervoud.	waar / niet waar
7	Je kunt de bijvoeglijke naamwoorden bij de korte vorm vinden.	waar / niet waar
8	De werkwoorden vind je onder het enkelvoud.	waar / niet waar
9	In het woordenboek staat ook de verleden tijd van het werkwoord.	waar / niet waar
10	In het woordenboek staat ook het hulpwerkwoord voor de vt.	waar / niet waar

